

מהחברים

מתחברים יחד לתורה הזמנית

היכל הגזונים

התם יאות למידהל

אנן בחיבותא תליא

קנה לך חבר

ל"ג בעומר - ראש השנה.

חוטם סמויים מקשרים את שני הימים הגדולים האלו.

וכפי שתיאר איש הלב רבי שמואל הורביץ: "כְּשֶׁמִּגִּיעַ תְּפִלַּת הַמִּנְחָה שֶׁל עֶרֶב ל"ג בְּעֶמֶר, חֲסִידֵי בְּרֶסֶלָב מִתְפַּלְלִים בְּגִיטָה שֶׁל עֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּאוֹמֶן, וְכָל אֶחָד מֵאֵלֵּי תְּשׁוּבָה וְהַתְעוּרָה וְדַמְעוֹת. כְּשֶׁנִּכְנְסִים אֶל הַצִּיּוֹן הַקָּדוֹשׁ, מְרַגְּשִׁים הַתְעוּרָה לְתְּשׁוּבָה בְּלִי שְׁעוֹר וְעֶרֶךְ כָּלָל. וְהַשְׁמָחָה וְהַחֲדָה אֵין לְשַׁעַר וְלֹא עֶרֶךְ כָּלָל, שְׂמִיחָה כְּזוֹ אֵין דְּגַמְתָּה..."

לומדי תורה ס"א חשים היטב בקשר ההדוק הנפרש בין ההילול של התנא האלוני רשב"י זיע"א, להתקבצות הנפשות אצל הצדיק בראש השנה.

מהתכללות הנפשות בראש השנה מתגלה אהבה ושמחה - וכך גם בל"ג בעומר בהילול קדישא, אנן בחיבותא תליא מילתא, אור צדיקים ישמח...

- - -

הדבר המעניין הוא; המניעות שהולכות ומתחדשות בכל שנה דווקא על שני הימים הקדושים הללו. קורונה, אסון מירון, הפגזות מלבנון, מלחמת רוסיה-אוקראינה, צווי גיוס...

מניעות אלו מעלות תחושה, שדווקא על ימים אלו מתגברת המחלוקת ביתר שאת ועז.

המחלוקת על הימים האלו מעכירה כל כך את האהבה והשמחה. וכל הנפשות - אבני הקודש המושלכים בראש כל חצות - תמהים ושואלים:

'זהו שמחת ל"ג בעומר, כאשר אלפי בני ישראל מתגלגלים כנוודים בראשי הרי הגליל? זהו שמחת ראש השנה, כאשר אלפי המתקבצים משברים עצמותיהם בנסיעות וטלטלות ארוכות ומייגעות?'

- - -

בתורה שלנו מגלה רבינו הקדוש, שאת האור והשמחה ניתן לגלות רק על ידי מחלוקת!

האור שעל ידו רשב"י תיקן את העולם, בוקע דווקא מתוך המחלוקת וההסתרה [וכבר כתב ראב"ן שיום ל"ג בעומר נרמז בפסוק 'פֶּלִיגִי אֲלֹקִים', כיון שהכח של ההילול נובע מתוך המחלוקת]. וכן גם תיקוני ראש השנה וחיבור כל האבנים - נעשים רק לאחר שהאבנים מריבות זו עם זו, רק אז הם שבות אל אמונת חכמים - אל האמונה בעצמן.

זהו השמחה הגדולה בקיבוץ התכללות הנפשות באומן בראש השנה, וזהו גם השמחה הגדולה בקיבוץ התכללות הנפשות במירון בל"ג בעומר.

אנו שמחים למרות המחלוקת העזה על קיום ההילול והקיבוץ הקדוש - ודווקא בגללה...

מִן הַחֲבִירִים 'שְׁנֵי אֲלֵט' בְּתוֹרַת

שזה מקשה וזה מתרץ, נכתב ספר אצל השי"ת. ואם כך מתחדדת השאלה, אם התיקון הוא דווקא ע"י אותם יראי ה' שנמצאים במחלוקת, וזה מקשה וחבירו מתרץ, מדוע רשב"י אומר לתלמידיו, "תמן יאות הוי למדחל - אנן בחיבותא תליא מילתא"? הרי כל התיקון הוא לא ע"י אהבה ולא ע"י עמודא דאמצעייתא אלא דווקא ע"י היראה והמחלוקת?

*

שימו לב לגישה הפנימית שרבינו מגלה בתורה זו על המושג "אהבה":

אנו רגילים שבכל פעם שמדברים על האהבה שצריכה להיות בין התלמידים שמתקבצים אצל אבן השתיה צדיק יסוד העולם - רבינו הקדוש, הכוונה היא לאהבה יפה נקיה, ללא שום ריח של מחלוקת. אבל כאשר נתבונן היטב בדברי רבינו, נמצא שמחלוקת היא דבר פסול עד מאוד - כאשר המחלוקת יוצרת ריחוק וחוסר דיבור ודיון משותף.

רבינו הקדוש מלמד בתורה זו, שאדרבה, אהבה אמיתית הולכת יד ביד עם מחלוקת טהורה ומטהרת. הספרים המטהרים הם תוצאה של דיון וביור אמיתי ונוקב, שנובע מאהבה אמיתית, וכל כולו עטוף באהבה כזו, שגם אלו שחולקים זה עם זה - מדברים באהבה שלימה זה עם זה, ומתווכחים באהבה ושלו.

בעל ההילולא, רשב"י הקדוש, הורה לתלמידיו ולכל הדורות עד ביאת משיח, שאנחנו צריכים להתרחק ממחלוקת שהיא באופן של יראה, כי מחלוקת באופן של יראה פחד ופחד גורמת שבזמן מחלוקת לא מדברים זה עם זה, ולא מתכללים זה עם זה.

ואילו בעולם התיקון - אותו גילה רשב"י לעולם, המחלוקת צריכה להיות באופן של אהבה. כלומר, שדווקא ע"י שבעלי המחלוקת שהם עצמם נוטים לימין או לשמאל, מדברים זה עם זה באהבה, מזה בעצמו מתגלה הספר החדש שהוא דרך האמצע. מזה נעשית ההתמזגות של דרך הממוצע, המורכבת משתי הקצוות גם יחד.

ולכן, כאשר יש יראי ה', שהיראה גורמת להם למחלוקת וויכוח אודות דרך המשפט הנכונה, והם מתגברים על הפירוד, ולמרות הכל מדברים זה עם זה לברר ולהוציא יחד משפט אמת, זוהי האהבה והחביבות האמיתיים.

תורה ס"א נפתחת בציטוט מתוך דברי התנא האלוני רשב"י באידרא, אותה גילה ביום פטירתו:

"חדי ר' שמעון ואמר, ה' שמעתי שמעך יראתי, התם הוי יאות למדחל - אנן בחיבותא תליא מילתא".

בסוף התורה מבאר רבינו, שרשב"י דיבר על תלמידיו רבי עקיבא שהסתלקו בגלל שלא הייתה ביניהם אהבה. ורשב"י אמר, ששם היה ראוי להיות ביראה ופחד. אך רשב"י ותלמידיו צריכים להיות באהבה זה לזה, וכך יהיו ראויים לגילוי סודות התורה.

אולם דברים אלו אינם מתיישבים עם המשך דברי רבינו בתורה זו.

בתחילת התורה, רבינו מבאר שהוצאת המשפט לאור היא ע"י שזוכים ללכת בדרך האמצע - הדרך הממוצעת. והוא מזכיר את המושג 'עמודא דאמצעייתא', הלקוח מדברי אליהו הנביא המובאים בזהר הקדוש.

ואם כן; דברים אלו אינם עולים בקנה אחד עם דברי רשב"י. שהרי אהבה היא צד ימין, ויראה היא צד שמאל, ואם רשב"י אומר לתלמידיו שאנו צריכים להיות באהבה, זה ממש לא נחשב כהליכה בדרך הממוצעת?

*

שאלה זו מתחדדת, ואף הופכת לסתירה בהמשך התורה:

באות ה' רבינו מגלה סוד נפלא, שיש מים שמטהרים מטינופת המותרות, והם תיקון לגירוש ישראל ממקום מושבם, והיחלשות התוקף של כתב ידינו.

מהם אותם מים מופלאים? מי מריבה.

דווקא המחלוקת כוחה גדול לייצר ספרים חדשים, ולחדש ספרים שהתיישנו והעלו אבק. המחלוקת מעוררת את האדם להתבונן במה שפגם, לעשות תשובה על פגם אמונת חכמים, להשיב תשובה לקושיות ששואלים עליו - ובכך מתחדשים ספרים חדשים שממתיקים את הדינים ומטהרים את האדם. האם המחלוקת היא אהבה? הרי היא ממש היפך אהבה והתכללות?!

ולא זו בלבד, אלא רבינו דורש את הפסוק "אז נדברו יראי ה'..." וכתב ספר לפניו, שמאותם דיבורי מחלוקת

קשרי התורה

הדרך להפוך עצבות לשמחה

אות ב

בהמשך לדבריו באות א' בעניין דואג האדומי שהיה תלמיד חכם ורבי גדול, מציג רבינו את הבעיה וההשלכות הנגרמות בהתמנותם של רבנים ומנהיגים שאינם ראויים, משום שמשפטיהם אינם נכונים.

[ב] וַיֵּשׁ מְנַהֲיִגִּים שְׁנֵי קְרָאִים בְּשֵׁם רַבִּי שֶׁהֵם מְנַהֲיִגִּים תַּחֲתֵם צִיבּוּר רַב או מוֹעֵט, שְׁלֵמוֹנִים בְּתוֹרָה הוּא מֵאֱלוֹ הַמּוֹתְרוֹת, כִּי מַחֲמַת שִׁפְגָּמוֹ בְּאִמּוֹנַת חֲכָמִים הֵם נִעֲנָשׁוּ בְּמוֹתְרוֹת. וְלֹא דִי בּוֹה שְׂאִינִם יְכוּלִים אֶפְלוּ לְהַנְהִיג אֶת עַצְמָן בְּגִלְלַת הָעֲשָׁנִים הַסְרוּחִים שֶׁמְבַלְבְּלִים אֶת מוֹחַם כַּנְ"ל, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שְׁמַחֲמַת אוֹתָם עֲשָׂנִים אֵינֶם יְכוּלִים לְהַנְהִיג אֶת הָאֲחֵרִים הַכּוֹפּוּפִים לְמִרְתָּם, וְלִמְרוֹת זֹאת הֵם נוֹטְלִים גְּדֻלָּה לְעַצְמָן לְהַנְהִיג הָעוֹלָם אֶף שֶׁלֹּא נִסְמָכו ע"י מִי שֶׁבִּכּוּחוֹ לְהַסְמִיךְ.

לכך צריך לראות שלא להסמך אותם, דהיינו שכל מי שיש בכוחו לתת להם איזה סמיכה וגדולה, שלא יסמך אותם ע"י שישאל אותם עצות או משפטים והנהגות, בכדי שלא לתת להם תקף ועז להנהגתם, דהיינו שלא יהיו מקנים על ידו בשם רבי, כי עצם הכינוי וקריאת השם נותנת להם כוח. כי הם עצמם אינם יחידים כל כך במה שהם נוטלים גדולה לעצמם, כי יש להם יצר הרע גדול להנהיג העולם, וכנראה שהם אינם יכולים לעמוד באותו יצר הרע. אך צריך לשמר מאד, שלא לתת להם תקף ועז, דהיינו שכל מי שבידו לתת תוקף ועז, שלא יתן להם, כי אלו הנותנים להם תקף ועז אף שאין להם יצר הרע גדול כל כך להסמך אותם, ומחמת זה אותם מנהיגים נסמכים על ידם שיהיו נקראים בשם רבי, ורק בגלל זה מתממש אותו יצר הרע של גדולה שנמצא אצל אותו רבי, לכן הם צדיקו לתת דין וחשבון על המינוי המעוות הזה משום שזה היה תלוי בהם:

עתה מגלה איזה נזקים ופגמים עצומים מתרחשים ע"י הסמכת מנהיגים שאינם ראויים:

ועל ידי שמסמיכין רבי שאינו הגון - שלימודו מאלו המותרות, על ידי זה נחלש הכוח העצום שיש לכתב ידו. שאיתו נברא העולם ובו נכתבו כל ספרי תורתנו הקדושה, ואין לו שום תקף להנהיג את העולם הן מצד כוחו הרוחני הפנימי והן מצד החוקים ההנהגות והעצות הכתובים בו, ונותנין כח בכתב ידם של אומות העולם (כמבואר לקמן). ועל ידי זה הם דהיינו אומות העולם - גוזרין שלא יהיה תקף מצד הדין המשפט והחוק לכתבים שלנו ולא יוכלו להתנהג על ידם, כי אם לכתבים שלהם, הן מצד השימוש הרגיל בכתב ובשפה שלהם, וכן גם שיהנהגו לפי החוקים והמשפטים של כתב ידם, ובגזרה זו נוסף שיש ישראל יהיו מכתין ללמד כתב שלהם. ועל ידי זה גישו ללומדים את כתב ידם ושלכתב ידם שיש תוקף ועז, הם מקבלים עוד כוח וגזרין גם כן, בנוסף לגזירה הראשונה, לגרש בני ישראל ממקום הישוב שנתישבו שם

ישראל כפר, ששם כבר נבנו והוקמו חיי יהדות קדושים, אל מקומות שלא היו שם ישראל מעולם שעל כן הם קשים למגורים מבחינה רוחנית:

עתה מפרט מהו הקשר שיש בין שתי גזירות אלו, ומדוע הגזירה הראשונה נותנת כוח ותוקף גם לגזירה השנייה:

כי כוח הסמיכה שאיתה סומכין את הרב, דהיינו שמסמיכים אותו לרב, וכך הוא מנהיג את העולם, וכן מהות הקתב בפנימיות, שני דברים אלו הם נמשכים מבחינה אחת, דהיינו מאותו השרש.

הולך ומפרט יותר את שילוב שתי הבחינות זו בזו:

כי הסמיכה נעשית בידיים, כמו שכתוב בעניין הסמיכה של משה רבינו ליהושע בן נון (דברים ל"ד): "ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה את ידיו עליו" הרי מפורש שהסמיכה נעשית ע"י הידיים. והוא גם בחינת הקתב שהכתב נכתב בידיים, בחינת מה שכתוב בתיקוני זוהר שיש "יד מכתב", דהיינו שהכתב נמשך גם מבחינת היד.

עד כאן התבאר הקשר בין הכתב לסמיכה דרך בחינת הידיים. עכשיו מפרט שאותה בחינה של הידיים היא בחינת 'חכמה', שקשורה גם לסמיכה ולכתב:

כי הקתב הוא גם כן מבחינת חכמה, כי בעניין הסמיכה התבאר בפסוק לעיל, "ויהושע בן נון מלא רוח חכמה", שהסמיכה קשורה לבחינת החכמה, ועתה מוסיף שגם הכתב הוא מבחינת החכמה, כי אותיות הקתב שלנו, דהיינו אותיות לשון הקודש, בהם נבראו כל העולמות, ולא רק העולם הזה התחתון, כמו שכתוב (תהילים ל"ג): "בדבר ה' שמים נצטוו" וכו' רואים מכאן שבריאית השמים שהם חלק מהעולמות נבראו ע"י האותיות, וכתב (שם ק"ד): "כלם בתחמה צוית". כאן רבינו מוסיף לבאר, שבפסוק הזה מבואר שכלי העולמות נבראו בחכמה, ואם כן גם השמים בכללם, ומחיבור שני הפסוקים יוצא שבריאית כל העולמות בחכמה, היא בריאתם על ידי האותיות. וביאור הקשר שיש בין האותיות לחכמה הוא, כי יש בכל אות ואות בלשון הקודש חכמה מיוחדת, דהיינו שחכמה חכמתו יתברך שהאות הזו יהיה בתמונה זו דהיינו צורת כל אות ואות יש בה טעמים וסודות נשגבים, ועל ידו של האות עם כל צירופיה השונים יהיה נברא זה העולם בואת התמונה, דהיינו שיש עולם מיוחד שבריאית הכללית נבראה באות מיוחדת, וכל הצורות והתמונות של אותו עולם נגזרים מצורתה של אותה אות. וכן גורמת בריאת אותו עולם על ידי אותה אות, להנהיג באותו ההנהגה שיש באותו העולם כי לכל עולם יש סדרי הנהגה אחרים. וכן הוא בכל האותיות ובכל שאר העולמות שהם נבראים בתמונה והנהגה אחרת, על ידי תמונת אות אחר, כי כן גזרת חכמתו יתברך שתמונת כל אות ואות תנהיג את העולם בצורה שונה מחברתה: כעת חוזר לבאר את השלכת הסמיכה על הכתב של

אבל מצד שני יש לעיין בזה, כי מרצף הדברים המובאים לעיל, משמע ש'כתב ידם' מתייחס למנהיגים שאינם ראויים, ו'כתב ידו' למנהיגים ראויים?

ז. גזירה זו נודעה גם כן כ'גזירת תחום המושב', שהיתה חלק משורת גזירות שנועדה לפגוע בחיים היהודיים ברוסיה. בגזירת תחום המושב נאסר על יהודים לגור בכל מקום בו הם רצו ברוסיה הגדולה, והם חוייבו להתרכז רק במקומות מסוימים.

ח. המשך הפסוק הוא "וברוח פיו כל צבאם", וצבא השמים הם הכוכבים והגלגלים, ויש לקשר למובא לקמן בעניין סוד העיבור. אך יש לעיין מהו ההבדל בין 'דבר ה' ל'רוח פיו'.

ט. הלשון 'כולם' מורה ומדגיש את לשון רבינו ש'כל העולמות' נבראו ע"י הכתב, דהיינו בחכמה שיש בכתב. ועדיין יש לעיין לפי הכלל השישה עשר, מה באה ללמד כל ראייה, ומה החילוק ביניהן.

י. יש לדקדק בלשון רבינו מה ההבדל בין 'הארה' ו'כוח', ולקמן בעניין אלדד ומידד רבינו מוכיח שהם הביאו 'הארה' בכתובים, אבל לא נזכר שם עניין הכוח.

ישראל:

וכשהחכם הראוי לסמיכה כמו יהושע בן נון נסמך בשם רבי ע"י משה רבינו, כלומר שהנהגתו של אותו תלמיד שנקרא מצתה בשם רבי, היא בבחינת משפטי אמת כנ"ל. אי על ידי הסמיכה שנסמך, שאזי מקבל חכמתו מבחינת ידי רבו שהם מקבלים מיד ה' וכדלקמן, בבחינת: "ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה את ידיו עליו" וכו' כנ"ל. אי מביא אותו רבי שנסמך הארה וכו' חדשים שלא היו בתחילה בכתב ידו, שהוא דהיינו הכתב, הוא גם כן מבחינת חכמה כנ"ל דהיינו מחכמה הנמשכת מיד ה'. בבחינת מה שאמר דוד המלך ע"ה לשלמה בנו, שהוא מוסר לו את כל תבנית ותמונת בית המקדש שהוא קיבל משמואל הנביא (דברי הימים א כ"ח): "הכל בכתב מיד ה' עלי השפיל", דהיינו ששמואל לימד את כל מה שהשיג ביד ה' בנבואה, ונלמד מפסוק זה שהכתב נמשך מיד ה', דהיינו שעל ידי השכל שמקבל מיד ה' ע"י שמואל, שזה בחינת סמיכה ששמואל העביר לו את כל חכמתו בעניין בניין בית המקדש, על ידי זה מביא הארה וכו' חדשים בכתב כנ"ל.

עתה מלביש את השגתו בעניין הסמיכה, בפרשת סמיכת שבעים ושנים זקנים מוקני ישראל:

וזה בחינת מה שכתוב על אלדד ומידד שנסמכו אז ע"י יד ה' (פסדרי י"א): "ויתנן עליהם הרוח והמה בכתובים", שנהא עליהם רוח הנבואה, ואכן הם עלו בגורל הפתקים שכתוב עליהם שהם נסמכו בתוך זקני ישראל, ורבינו מבאר שעל ידי שנסמכו אז וקבלו הרוח חכמה שהיא 'הרוח' הנזכרת בפסוק, על ידי זה הביאו הארה חדשה בכתובים, הינו בכתב ידו כנ"ל.

סיכום התועלת בהסמכת רבי הגון:

ואזי כשמסמיכים את הרבי הראוי לסמיכה, לא די שאין כתב ידו נכבד למשפטים של הגויים, אלא אפלו שכלי משפטי הנהגות שלהם של אומות העולם, כלם על ידי כתב ידו שבהם נבראו כל העולמות ועל ידם צריך להיות הנהגת כל העולמות כמובא לעיל, ובכלל זה גם אומות העולם שנבראו בתוך העוה"ז. והנהגה זו שכל משפטי הנהגות שלהם היא ע"י כתב ידו זה בבחינת מה שכתוב על שליטת ישראל בגויים (תהילים קמ"ט): "לאסור מלכיהם בזיקים, ונכבדיהם בכבלי ברזל, לעשות בהם משפט כתוב - דהיינו אותו הכתב שעל ידו נבראו כל העולמות.

אבל לעומת זה, כשמסמיכין רבי שאינו הגון שלימודו מאלו המותרות, על ידי זה נחלש כתב ידו ונותנין תקף לכתב שלהם ברוחניות, וכל המשפטים אפילו של ישראל, צריכים להיות על ידי כתבים שלהם דוקא, לפי החוקים והמשפטים שלהם, שהוא בחינת 'משפטים בל ידעו', בחינת משפט מעקל כנ"ל, שנמשך מבלבול המוחין והעשנים הסרוחים:

יא. יש לעיין מה הקשר בין עניין זה, למה שמובא באות א' על דוד המלך.

יב. יש לקשר את כל עניין בית המקדש, למובא לקמן אות ו' בעניין אבן השתייה.

יג. עיין בחוברת 'קשרי המקראות'. ויש להבין שבהמשך העניין דיבר יהושע עם משה נגד הסמכתם, וכאן מבואר שיהושע בעצמו הוא התלמיד הראוי לסמיכה? וכן יש לעיין לשם מה רבינו הביא את הלבשה זו, ומה היא מוסיפה להבנת התורה?

יד. וצ"ע: א. על איזה כתב ידו מדובר שם, הרי לכאורה לא היו שם ממש ספרים? ב. בפשט הפסוק המילים 'ומה בכתובים' זה רק כעין אישור לכך שהם אכן עלו בגורל, ולא שהתנבאו שלא ברשות, ואם כן אין רבינו לומד שהם הוסיפו הארה בכתובים? ג. מאיזה מילה רבינו לומד שיש כאן תוספת הארה?

טו. יש שרצו לשנות את הניקוד לשלל, דהינו ששכלל והתוכן והעניין שמחזיר כל פסיקת החוקים והמשפטים שלהם, יהיה מבוסס על כתב ידו, דהיינו התורה הקדושה, וצ"ע.

א. הלשון 'הנהגה' חוזרת על עצמה בתורה זו פעמים רבות ובהקשרים שונים, ויש לראות כיצד כולם קושרים זה בזה.

ב. ויש להבין, שעתה מדבר רבינו מסמיכה שמסמך תלמיד את רבו, ולהלן עובר לסמיכה שהרב מסמך את תלמידו? וצ"ע.

ג. וצ"ע מה ההדגשה דווקא על קריאתם בשם 'רבי', הלא לכאורה עיקר התוקף הוא בעצם האמונה שמאמין בהם, ושואל אותם כיצד להתנהג, והולך ע"פ הדרך שהם מורים.

ד. וצ"ב מדוע דווקא אליהם הגיע היצר הרע הזה? וכן יש להבין, שלעיל באות א' מובא שלכל אחד יש איזה ממשלה ורבנות, ואם כן מה יעשה האדם עם אותה ממשלה, כל זמן שעדיין אינו שלם באמונת חכמים?

ה. 'כתב ידו' כולל לכאורה כמה חלקים: א. צורת האותיות. ב. שפה ולשון המורכבים מאותם אותיות. ג. התוכן הפנימי של אותם אותיות ולשוניות, שמהם נוצרים חוקים ומשפטים. ויש לעיין לאיזה חלק באותיות רבינו התכוון?

ו. אמנם בפשטות 'כתב ידם' מתייחס ל'כתב של אומות העולם'.

שיחת מתחברים

מאיר: דוד, הבנתי טוב מאוד, יש לך כושר הסברה מצוין. אבל לדברייך, אם באמת בדרך כלל אין מקום לשאול למה דווקא דוגמא הזו נבחרה - כי היא רק דוגמא, למה ר' אברהם כותב שכן צריך לדקדק בזה?

דוד: יפה, קודם כל הבנו למה זה ממש לא דומה לכלל השני. אבל ר' אברהם אומר, שבאמת רמת הדיוק בדברי רבינו היא כל כך גבוהה, שאפילו דבר שבדרך כלל לא עומד בכללי הדיוק, גם בזה יש לרבינו כוונה נפלאה. ולמרות שבאמת הדוגמא לא באה לשלול דוגמאות אחרות, ישנה כוונה מיוחדת בדוגמאות שרבינו נותן בתורה.

מאיר: וואו!!! אבל מאיפה הוא לקח את זה?

דוד: קודם כל בהמון מקומות זה צועק לשמיים שיש קשר בין הדוגמא לכל מהלך התורה. דבר שני, יש ליקוטי הלכות מפורש (הלכות ר"ח ה"ג) שיורד לדקדוק כזה בתורה א' ח"ב, הרי שיש לנו לימוד כזה מפורש ממוהרנ"ת...

מאיר: למעשה, אתה חושב שהכלל הזה רלוונטי בכל תורה? אני ימקד יותר את השאלה, האם הכלל הזה רלוונטי אלינו לתורה ס"א?

דוד: בדרך כלל זה נמצא כמעט בכל תורה. הנקודה היא שלא תמיד שמים לב בתחילת הלימוד לכל הניאנסים הקטנים, שבהם רבינו נוקט באיזה דוגמא או משל לבאר את העניין, אבל דווקא כאן בתורה ס"א אני רואה לפחות מקום אחד שיש את הכלל השלישי ממש באופן בולט.

מאיר: נו, תדבר...

דוד: באות א' רבינו מאריך שצריך להוציא משפטים ישרים, והפגם של המותרות גורם לאדם להעלות עשנים סרוחים למוח ולבלבל את המשפט, ובסוף דבריו הוא מביא דוגמא למישהו שפגם. לכאורה גם כאן היה אפשר להביא הרבה דוגמאות, מהרבה אנשים ודמויות, המוזכרות בתורה או בנביאים, שפגמו באמונת חכמים ודנו דינים מעוקלים, אך מתוך כל שלל הדוגמאות רבינו בחר להביא דווקא את דואג...

מאיר: כל כך מדויק מה שאתה אומר, אני רק יוסיף שתוך כדי שדיברת, חשבתי על זה שגם בתוך הסיפור של דואג בעצמו, יש עוד דוגמא. הרי בוודאי דואג דן הרבה דינים מעוקלים, אבל רבינו בחר דווקא את הדין הזה שהוא פסל את דוד, ולפי הכלל השלישי צריך להבין מה מיוחד בדין הזה דווקא שהוא קשור לכל מהלך התורה.

דוד: אשריך מאיר! אתה רואה, רק התחלת וכבר אתה עף...

מה זה שונה מהכלל השני שכל מילה מדוקדקת, אם אתה אומר שהכל בפלס ומשקל גדול, אז וודאי שגם הדוגמאות הם כך?

דוד: זו שאלה מאוד טובה. אני אבל חושב, שיש באמת קצת הסתייגות בדברייך, שמיישבת את כל מה שמציק לך. ר' אברהם אומר שלכאורה כל הדיוק בדבר שהובא כדוגמא, הוא פשוט לא נכון, כי אם מביאים דוגמא אז רק רוצים להמשיל, כלומר יש דוגמא אבל אל תיתפס ותתעכב על כך שרבינו דיבר רק על הדוגמא הזאת, כי כל מה שדומה לדוגמא הוא גם בכלל מה שנאמר, וזה רק דוגמא. ולכן מלכתחילה כל המהלך הזה שאומר שיש דיוק בדוגמא, סותר את כל הרעיון ששמו דוגמא, הבנת אותי?

מאיר: לא ממש, אם תוכל להביא לי איזה תורה, שבה הכלל השלישי מופיע, אולי אז אני יבין יותר טוב.

דוד: הנה אתה בעצמך מבקש דוגמא לכלל השלישי, אני כבר ירחיב, אבל רק תשים לב שעצם הדוגמא שאני מביא - היא לא דווקא הדוגמא היחידה, ולכן לכאורה אין טעם להתעכב על דוגמא.

מאיר: עכשיו הבנתי אותך קצת, אבל תמשיך...

דוד: ר' אברהם כותב מפורש בתוך הכלל את תורה ד' ח"א, אז נתעכב עליה. זוכר קצת את התורה?

מאיר: כן.

דוד: רבינו אומר שם בתחילת התורה, שכל עבירה שיהודי עושה ח"ו, אז הצירוף של העבירה נחקק לו על העצמות. יש המון לאווין בתורה - שס"ה לאווין, אז אם רבינו רוצה להביא עכשיו דוגמא לצירוף רע שנחקק על העצמות, כמה דוגמאות הוא יכול להביא?

מאיר: לפחות שלוש מאות שישים וחמש, כי יש גם הרבה מדברנ וכדומה...

דוד: מה רבינו הביא למעשה, איזה לאו הוא כתב שם בתורה ד' כדוגמא?

מאיר: אם אני זוכר נכון, אז הוא מזכיר את הלאו "לא יהיה לך אלוהים אחרים על פני..."

דוד: אתה זוכר מצוין. אז אם רבינו הביא את הדוגמה הזאת הוא בא לשלול את כל הלאווין האחרים, שכביכול הם לא עושים חקיקה של צירוף רע ח"ו על העצמות? וודאי שלא. כלומר זו רק דוגמא, ואם כן בהבנה פשוטה לא שייך לשאול למה הוא הביא דווקא את הדוגמא הזאת, שהרי אם הוא היה מביא דוגמא אחרת, היית שואל למה הוא לא הביא דוגמא אחרת.

מאיר: מה נשמע דוד? אתה יודע, אנשים אמרו לי שהם קצת מקפידים עלינו.

דוד: למה הם מקפידים? אמרנו משהו לא טוב?

מאיר: לא... אל תגזים, הם טוענים שאנחנו לא עקביים.

דוד: תן לי לנחש, שמדובר בזה שהתחלנו לדבר על הכללים, ואז הפסקנו לדבר על זה. לזה הם מתכוונים?!

מאיר: בדיוק, זה היה מאוד מיוחד. כל פעם דיברנו על כלל אחר מהח"י כללים בצורה שווה לכל נפש, בלי להסתבך יותר מיד, והבאנו דוגמאות מתוך התורה, ואז הפסקנו. לא חבל?

דוד: אתה ממש צודק, כלומר הם צודקים... אבל בוא, אנחנו בסך הכל בני אדם, ושיחת חברים זה דבר דינאמי, אנחנו לא בינה מלאכותית ח"ו שמכניסים לנו טקסט ואנחנו יוצרים מזה רעיונות. וזה אפילו לא סדנה שמשלמים עליה כסף, סתם שיחת חברים... אז שירגענו...

מאיר: טוב למעשה, עדיין לא דיברנו על הכלל השלישי, ולמרות שהתחלנו קצת להכנס לכלל החמישי, אני חושב שצריך לחזור שוב פעם לדוש בכלל השלישי.

דוד: בשמחה. אולי תקריא את לשונו הנפלאה של ראב"ר, לרענן את הזיכרון שלנו?

מאיר: בוודאי. זה לשונו הקדושה: "כלל השלישי: במקום שכולל הרבה דברים ועניינים, ובוחר בענין אחד ותופס אותו למשל ולדוגמא ללמוד מאתו על כל העניינים הנמצאים בזה הכלל, [אף על פי שכוונתו על זה וכיוצא בזה, ואין שייך כלל לשאול ולהתפלא על מה שתפס דבר זה דווקא לדוגמא, נראה ונגלה בכל זאת] כמה פעמים שנמצא לו כוונה מיוחדת אף על פי שלא פירשה בפירוש בבחוריו ותופסו זה הענין, ולא ענין אחר. [וכאשר נבאר לקמן בביאור המאמר שבס"ד ליקו"א. ועוד בכמה מאמרים]."

דוד: מה הבנת בפשיטות?

מאיר: הבנתי ממש מלמעלה שכל פעם שרבינו מביא דוגמא למשהו, כלומר שהוא רוצה להדגים או להמשיל איזה רעיון, והוא היה יכול לתת הרבה דוגמאות אחרות, שבעיקרון גם הם היו יכולות להתאים כדוגמא להבנת העניין ובכל זאת הוא בחר דווקא משהו ספציפי כדוגמא, אז זה אומר שיש משהו מאוד מיוחד בדוגמא הספציפית הזאת.

דוד: אז מה לא הבנת?

מאיר: את מה שכתוב בסוגריים וכל האריכות. וגם לא הבנתי

לבנה בחידושה

ליקוטי הלכות באספקלריא המאירה

אמונת חכמים - כלי ואור

המים היא בדרך כלל בטבילה. ואם נתבונן יותר בתורה, נגלה שיש בה חלוקה מאוד ברורה; אצל כל אדם יש שני חלקים - גוף ונשמה. הגוף מזהה ומקביל לכלי, והנשמה לאור. לכן, אמנם הנשמה סובלת כאשר הכלי אינו מזוכך וטהור, אבל בפועל מי שזקוק לטהרה וניקיון מאחיות הטינופת, הוא דווקא הכלי.

ב. בשלב שני מוהרנ"ת פותח יותר את מרחב הראיה של התורה, ומראה לנו, שהמושג אמונת חכמים, זה לא דווקא שהאדם מאמין במי שחכם וצדיק ממנו, אלא 'אמונה חכמים' זוהי 'אמונה בחכמה'.

כלומר, ה'אמונה' היא כלי וה'חכמה' היא אור. כמה שאנחנו מחזקים יותר את הכלי, ומגדלים יותר את האמונה, כך יש לנו יכולת להכניס יותר אור לתוך הכלי, ולהשיג השגות יותר גדולות, שהם סודות התורה.

ג. אם נעמיק יותר, שלב אחד קדימה, נגלה שהמים שמטהרים את הכלי, הם בעצמם התגלות סודות התורה, שהרי ריבוי הספרים הם המים בעצמם. ולכן הטהרה וזיכון הכלי יחד עם השגת התורה, הם כמו גלגל שמסתובב ללא הפסקה, כי כל השגה שמושגת מכוח זיכון הכלי, מטהרת ומאירה את הכלי יותר, כדי שאחר כך יוכל להשיג יותר...

ד. מוהרנ"ת מדגיש שבתחילת התהליך, האדם נדרש לאמונה ללא שכל, ויש לעיין היטב בדברי רבינו בתורה זו מהיכן לקח מוהרנ"ת את הנקודה הזו שהאמונה בתחילה צריכה להיות ללא שום שכל, ומדוע זה כל כך מוכרח בתהליך התיקון של כל פגם המותרות והמשפט המעוקל. המשך יבוא...

במדור זה מעתה ועד לסיום ההליכה עם תורה ס"א, נלמד בעז"ה את הלכות הכשר כלים ה"ב, ונשתדל להוציא מכל קטע לימודים ומשפטי הנהגות ישרות, להבין מתוך דברי התלמיד שנשמך על ידי רבו - את פנימיות דברי רבנו בתורה, וכיצד הוא הוציא אותם מהתורה.

"וְהָיָה בְּחִינַת טְבִילַת כְּלִים, שְׂצָרִיכִים לְטַבֵּל אֶת הַכְּלִים שֶׁקֻּנְיָן מִן הָעֶכָּז'ם. וְעֵקֶר הַטְּבִילָה מְדֹאֲרִיתָא הִיא לְכָל מִתְכּוֹת, כִּי עֵקֶר הַקְּדוּשָׁה הִיא לְקַדְּשׁ אֶת הַכְּלִים שֶׁיְהִי הַכְּלִים קְדוֹשִׁים וְטְהוּרִים, שֶׁיְהִי רְאוּיִים לְקַבֵּל אֶת קְדוּשַׁת הַמַּאֲכָל בְּתוֹכָם, כִּי הַכֵּל תְּלוּי בְּהַכְּלִים שֶׁהֵם מְקַבְּלִים אֶת הָאוֹר בְּתוֹכָם כִּידוּעַ. וְעֵקֶר תִּקְוָן וְקְדוּשָׁה שֶׁל כָּל הַכְּלִים, הוּא עַל יְדֵי בְּחִינַת אֱמוּנַת חַכְמִים, כִּי עֵקֶר הַתְּהַוּוֹת הַכְּלִים הוּא עַל יְדֵי אֱמוּנָה, כִּי אֱמוּנָה הִיא בְּחִינַת כְּלִי לְקַבֵּל אֶת הָאוֹר הַחֲכָמָה בְּתוֹכָהּ, כִּי אוֹר ה' יִתְבָּרַךְ בְּעֶצְמוֹ, כְּבִיכּוֹל, אֵי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל מִחֲמַת רְבוּי אוֹר, כִּי הוּא אוֹר אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא וְאֵי אֶפְשָׁר לְקַבְּלוֹ כִּי אִם עַל יְדֵי כְּפֹה וְכִמְהָ כְּלִים. וְעֵקֶר כְּלִי כָּל הַכְּלִים שֶׁל הַקְּדוּשָׁה נֶעֱשֶׂין רַק עַל יְדֵי אֱמוּנָה, כִּי עַל יְדֵי אֱמוּנָה, שְׂמָאֲמִינִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלִי שׁוּם חֲכָמָה וְשִׁכְל, עַל יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה כְּלִי. וְכִשְׁוֹכָה לְהִיּוֹת חֹזֵק וְתִקְוָה בְּאֱמוּנָתוֹ, אֵז זִכְרָה אַחֵר כִּי שִׁתְּהִי מִבְּחִינַת הָאֱמוּנָה כְּלִי, עַד שֶׁיִּקְבַּל בְּתוֹכּוֹ בְּחִינַת הָאוֹר, עַד שֶׁיִּזְכָּה לְאִיצוּהָ הַשְּׁגָה, וְהֵכֵל כְּפִי תִקְוָה הָאֱמוּנָה שֶׁיְהִי לוֹ"

א. המושג 'טבילת כלים' לכאורה לא מוזכר בכלל בתורה ס"א, ואם נדייק יותר, גם טבילה בפני עצמה, וגם כלים בפני עצמם, לא מוזכרים במפורש בתורה ס"א. אבל כשמתבוננים בתורה, רואים שרבינו מדבר על מים שמטהרים. הטהרה של

חידושי רבא

עדכונים וחדשות מבית 'מחבורים'

זכיתם ב-35,000 ₪! בואו לקחת!

עם תחילת זמן קיץ, אנו שבים לפרט את דרכי ההרשמה למערכות 'לטייל בתורתו'. לאור כך שרבים מבין הלומדים שזכו במלגות כספיות לא מימשו את הזכייה, עד כדי כך **שלמעה מ-35,000 ₪!** **יושבים וממתנים** עבור הזוכים המאושרים, שיממשו את זכייתם [הסכום שנאסף ע"י הזוכים עד כה - 83,000 ₪].

שלב ראשון:

כותבים בעמדות נדרים פלוס 'לטייל בתורתו', ונכנסים לשלוחת 'סופס הרשמה'.

ממלאים את הטופס, ולאחר מכן יישלח לביתכם כרטיס 'אידיש-כארד' [אם חלפו חודשים, והכרטיס לא הגיע, ניתן להיכנס לשלוחת 'פניות', ולעדכן על כך].

שלב שני:

המבחנים השבועיים על התורה התחדשו, וניתן להיכנס לשלוחת 'מבחן שבועי', ולמלא את המבחן האמריקאי.

בכל שבוע ישנם שמונה זוכים בהגרלה על המבחן, שני לומדים זוכים כל אחד ב-200 ₪, ושישה נוספים זוכים כל אחד ב-100 ₪.

כמו כן ניתן למלא את המבחן דרך הקו הטלפוני של 'לטייל בתורתו' - 04-6277-313

בהצלחה.

שלב שלישי:

כיצד יודעים על זכייה בהגרלה?

נכנסים לשלוחת 'זוכים', מקישים על 'בדיקת זכיה', הזכיות שלכם יופיעו שם.

אם עדיין לא זכית - בעזרת ה' תזכה בשבוע הבא... אם זכית - אשריך.

אם זכית בהגרלה, וכרטיסך עדיין לא הופעל, יש להיכנס לשלוחת 'הפעלת כרטיס', לפעול לפי ההוראות. לאחר מכן תוכל להשתמש בכרטיס ה'אידיש-כארד'.

העט שלך כובש את העולם...

לומדי תורה ס"א כבר יודעים שיש לה' יתברך שעשועים גדולים מחידושי התורה שלהם!

בימים אלו מתחדש הפרוייקט **'לחדש בתורתו - תורה ס"א'**. הפרוייקט מתחדש וכעת הפרוייקט יתקדם בשלוש פעימות.

הפעמה הראשונה מתחילה כעת, ועד לתאריך ט"ו סיון. והוא מיועד **לחידושים של 'תחילת הלימוד'**, לדוגמא: שאלות מעמיקות, חידושים, ומהלכים קצרים.

הכניסה להגרלה היא על כל עמוד דפדפת של חידושים, שישלח למערכת עד לט"ו סיון.

השולחים ייכנסו בעז"ה להגרלה הגדולה שתתקיים בסוף הקיץ, ומלבד זאת יכנסו להגרלות הביניים: חמישה זוכים - בסך 500 ₪ | עשרה זוכים - בסך 200 ₪

זו הייתה בשבילי שבירה עצומה. כי במשך כל השנה חוויתי התקרבות כזו מסעירה לרבינו, הלכתי עם תורות, ובדיוק אז הגיעה הנחיתה הזו. אבל דווקא ממנה, הפנמתי שאני צריך להתחיל להפסיק את רבינו מחדש, והתחזקתי עוד יותר בהליכה עם התורות.

היה דבר אחד שמאוד הפריע לי. כשהייתי מדבר עם חסידי ברסלב, הייתי מנסה לדבר איתם ולהיכנס לאיזה תורה, מנסה להגיד להם איזה מהלך או איזה חידוש, והם היו מסתכלים עלי בעיניים כאלה, כאילו הם לא מבינים מה אני רוצה...

ואז הגיע 'לטייל בתורתו'.

מה השתנה אצלך בעקבות הלימוד בעיון במסגרת 'לטייל בתורתו'?

זה התחיל כשלמתי תקופה בכולל של הרה"ח ר' משה בינשטוק, ולטייל הלכו אז עם תורה ס"ב. זה ממש תפס אותי, והיה מאוד חזק.

בעיקר מה שחזק אותי זה שאנשים התחילו להתחבר לזה. אני מדבר עם מישור, ופתאום הוא מבין מה אני רוצה ממנו. הוא אולי לא יודע בדיוק את המהלכים, אבל קודם כל הוא יודע שיש דבר כזה בכלל, "אפשר ללמוד ליקוטי מוהר"ן - ולהבין אותו".

החידוש הגדול שלטייל הכניס בדרך של הלימוד שלי, הוא העיון בליקוטי הלכות. בהתחלה זה היה נראה שזה לא קיים ולא הגיוני, זה ספר זרם, מה יש לעיין בו?

אבל אתה מגלה שאפשר לדלות חידושים מכל פיסקה, ולחבר את זה לתורה - זה נתן ממש מבט אחר לגמרי... אתה פתאום מבין את הגאונות של רבי נתן, ובפרט הגאונות של ההלכה. איך הוא מלביש את הסודות הכי עמוקים, שבקבלה ובשאר ספרי החסידות מדברים איתך עליהם במילים מאוד גבוהות, ורבי נתן כותב חידושים ברמה של הספרי חסידות הכי עמוקים ועוד יותר, אבל הוא לוקח את העומק הנפלא הזה - והוא אומר את זה בכזו פשוט ובכזו לשון מתוקה, שזה ממש לא ייאמן...

איפה רבינו בעצמו חי אצלך, כשאתה הולך עם תורה?

ראיתי עכשיו בליקוטי הלכות, בענין ה'סיפורי מעשיות'. כל העולם זה 'עשיה' - 'מעשיות', ורבינו לוקח את כל מה שקורה לנו בעולם ועושה מזה תורה. לא סתם תורה - אלא תורה הכי גבוהה.

רבינו עושה כאן את הכל, כמו שרבי נתן אומר שכל הכוחות שבעולם הם מהצדיק, חשוב לזכור את הנקודה הזו. רבינו

אומר שכשאתה לומד הוא ממש מושק את התנא, זה חיבור של צדיק תחתון שלומד את התורה, עם הצדיק העליון שחידש את התורה, ולכן זה הנקודה שצריך להתחזק בה, לזכור שללימוד אנו ממש מחוברים לרבינו בעצמו.

מה אתה רוצה לומר לאלפי המטיילים בתורה ס"א?
הרבה פעמים מרוב תורות ושכלים של רבינו שוכחים את הכיסופים, הרצון, ההשתוקקות, ובעיקר את ההתלהבות.

יש סיפור על ראש ישיבה גדול שחי עמנו כיום, שעדיין איננו חסיד ברסלב. שלמד ליקוטי מוהר"ן בחברותא עם הר"ר דוד רפאל פיינשיל [בן עמי] ע"ה. הם למדו ביחד תורה ס"ד, ודוד רפאל התחיל לקרוא "השי"ת מחמת רחמנותו ברא את העולם". ראש הישיבה התחיל להתדיין בדיוק מה הגדר של 'רחמנות', והוא ניסה להבין בדיוק ואיך... אבל דוד רפאל היה בעולם אחר... הוא התחיל להתלהב, "וואו, געוואלדיג, איזה יופי, ברוך ה'", הוא ממש התמלא שמחה.

שם: **אלחנן רוגן**
גיל: **23**
מקום מגורים: **קריית ארבע**
עיסוק: **אברך בישיבת 'זמרת הארץ'**

איך התקרבת לברסלב?

סיפור ההתקרבות שלי, הוא בעצם סיפור התקרבות דרך הליכה עם תורות בעיון.

בילדותי לא הכרתי בכלל את ברסלב, התגוררתי ברמה א' בבית שמש, שם פגשתי את הרה"ח ר' דורון שטרן, שקירב אותי, וחזק אותי לבוא להתפלל בשבת במנין ותיקין בברסלב.

לאחר התפילה בנץ הוא היה לומד איתי חברותא בליקוטי מוהר"ן, והתחיל להכניס בי את הטעם של תורות בעיון.

החברותא שלנו נמשכה שש שנים, שבהם עדיין לא הייתי חסיד ברסלב - אבל הייתי מחובר לליקוטי מוהר"ן בעיון!

באיזה שלב, החלטת להתקרב ממש לרבינו?

זה היה כשהייתי בן 17, למדתי בישיבת 'מקור חיים' בגוש עציון. ובישיבה עשו מדי פעם 'חילופי תלמידים', בגלל שתלמידי ישיבת 'מקור חיים' נחשבו לחזקים יותר ובעלי יכולת השפעה.

באותו זמן עשו את החילופים עם ישיבה בארה"ב, ואני נבחרתי להישלח לאותה ישיבה, שאמנם הייתה ישיבה דתית, אבל היה חסר להם הרבה נקודות של חיות

בעבודת ה'. זו הייתה נסיעה של חיזוק והפצה, אבל דווקא שם היה עיקר ההתקרבות שלי לרבינו. התחלתי להרגיש עד כמה רבינו נצרך לעולם, ועד כמה הוא נצרך בשבילי, והתחלתי להתבודד שם בקביעות.

באותה תקופה היה קשה לי עם זה שיצאתי מהארץ, ממש כמו שרבינו אומר בתורה ס"א שהקלקול הגדול הוא שממגרשים מא"י. ובנוסף לזה,

ישב לי על המצפון נסיעה נוספת לחו"ל במסגרת טיול משפחתי, וממש כאב לי שעזבתי את ארץ ישראל.

שנה לאחר מכן זכיתי להגיע לאומן בראש השנה.

רק אז הרגשתי שתקנתי את זה שעזבתי את ארץ ישראל. כמו שרבינו אומר בתורה ס"א, שהתיקון לגירוש מא"י הוא לנסוע לר"ה לצדיק, לאומן. זה בעצמו ששולחים אותו מא"י - התיקון לגירוש. אחר כך ראיתי גם מהתולדות יעקב יוסף, שהקב"ה מסבב שנצא מארץ ישראל, כדי לחזק את החשק והכיסופים לארץ ישראל...

איפה פגשתי את 'לטייל בתורתו'?

לאחר שזכיתי להגיע לאומן בשנת תש"פ, הגיעה תשפ"א - שנת הקורונה.

באותה תקופה הגעתי ללימוד בישיבת 'זמרת הארץ', אורית הכיסופים לראש השנה חדרה לעצמותי. בכל חודש אלול למדתי את השיחות על ראש השנה, ואז הגיע ראש השנה. ונשארו בארץ...

חידת השבוע

**מִסְרֵת נִמְשָׁכֶת, לְאוֹרָה מוֹצֵאת,
רְבִנֵּי מִסְמָכֶת, הִנְהָגָה מְאֻמָּת.
כְּשֶׁמוֹצֵיא מִקְהֵל, לְמוֹדוֹ מִתְפַּתֵּל,
אֵינָנוּ נוֹדָע מֵעַל, וְלַחֲלָקִים מִתְבַּלְבֵּל.**

ניתן לשלוח תשובות על החידה בעמודות 'נדרים פלוס' שלוחת 'לטייל בתורתו' בכפתור 'תשובות לחידת עלון מחבורים'

בין הפותרים נכונה את הנשוא החידה וכל הפרטים תתקיים הגרלה ע"ס 500 ₪